

Хаблюк О.А.

к.е.н., доцент, кафедра аудиту, ревізії та аналізу

Яцишин С.Р.

к.е.н., доцент, кафедра обліку в державному
секторі економіки та сфері послуг

Тернопільський національний економічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ

Проблемою виконання бюджету в багатьох країнах світу є ефективне використання бюджетних коштів. Впровадження аудиту ефективності в діяльність контролюючих органів України вдосконалив систему державного фінансового контролю, результати якого підвищують ефективність діяльності виконавчої влади за використанням державних ресурсів та зроблять більш відкритою та прозорою для суспільства, що дасть можливість надавати інформацію про те, як держава досягає поставлених цілей та вирішує проблеми економіки [2, с.830].

Аудит ефективності як новий вид бюджетного контролю виник в 1977 році. Це зафіксовано в «Лімській декларації керівних принципів контролю» (The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts), яка прийнята IX Конгресом Міжнародної організації найвищих контрольних органів [1].

Органи державного фінансового контролю зарубіжних країн на початковому періоді їх становлення (кінець XIX – початок XX ст.) виконували досить просторові завдання та мали досить широке коло обов'язків, пов'язаних з витрачанням державних коштів. Вони видавали дозволи на виділення бюджетних коштів державним органам та завіряли рахунки урядових установ, проводили перевірки правильності платежів після оплати державних витрат і звітів про використання бюджетних коштів.

Характерним для цього часу було те, що багато органів державного фінансового контролю виконували як облікові, так і контрольні функції

відносно витрачання державних коштів. Також вони проводили великий об'єм роботи щодо контролю всіх державних рахунків, направляючи важкі томи звітів про результати перевірок парламентам. Так, наприклад, об'єм щорічного звіту Головного аудитора Канади, який направлявся в Палату, на початку минулого сторіччя сягав до 2400 сторінок. У звіті перераховувалися всі фінансові операції міністерств і відомств, починаючи із закупівлі шнурків для черевик і закінчуючи контрактами на будівництво мостів [4, с.155].

Проте, поступово, в зарубіжних країнах відбулося розмежування обов'язків в бюджетному процесі між урядом і органами державного фінансового контролю, обумовлене, перш за все, наділенням останнього статусом незалежного органу, підзвітного парламенту. При цьому уряд відповідав за збір та витрачання державних коштів, а органи державного фінансового контролю повинні були перевіряти, як витрачаються ці засоби та направити до парламенту звіти про результати перевірок, тобто здійснювати фінансовий аудит виконання державного бюджету. І вже до середини ХХ століття найвищі органи фінансового контролю зарубіжних країн накопичили великий практичний досвід проведення фінансового аудиту, складовими частинами якого був аудит звітності і аудит відповідності.

В кінці 50-х – на початку 60-х років минулого століття органи державного фінансового контролю низки країн (зокрема, Канади і Швеції) почали проводити перевірки державних витрат не тільки відносно їх відповідності закону, але і з погляду суспільної корисності, тобто тих результатів, які суспільство одержало від законно витрачених бюджетних коштів. Разом з фінансовим аудитом поступово почав розвиватися новий вид контролю державного бюджету, який одержав назву “аудит ефективності витрачання бюджетних коштів”. Так, наприклад, Національне ревізійне бюро Швеції (один з перших органів державного фінансового контролю, які впровадили аудит ефективності) в результаті реформування державної системи фінансового управління в 1967 році одержало статус органу зовнішнього державного фінансового контролю, що концентрує свою діяльність переважно на

здійсненні аудиту ефективності бюджетних витрат. Для цього була здійснена перебудова організаційної структури і методів роботи Національного ревізійного бюро, головним завданням якого стало проведення перевірок результатів діяльності міністерств і відомств щодо досягнення цілей, поставлених урядом. При цьому проведення фінансового аудиту в основному було покладене на спеціальні урядові агентства, які виконували функції державного внутрішнього контролю.

Протягом наступних років Національне ревізійне бюро Швеції, на основі узагальнення практичного досвіду здійснення аудиту ефективності розробило спочатку його теоретичні основи, а потім і методологію проведення перевірок ефективності діяльності державних органів [4, с.157].

За минулі більш ніж чверть століття аудит ефективності одержав широкий розвиток і розповсюдження в більшості зарубіжних країн і в даний час стає переважаючим видом контролю виконання державного бюджету.

Впровадження аудиту ефективності в системі державного фінансового контролю України також обумовлені необхідністю контролювати цільовий характер державних видатків та оцінювати їх результативність.

Література

1. The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ksp.mos.ru/common/upload/The_Lima_Declaration_of_Guidelines_on_Auditing_Precepts.pdf

2. Хаблюк О. А., Яцишин С. Р. Аудит ефективності в системі державного фінансового контролю, його суть та необхідність упровадження в Україні / О. Хаблюк, С. Яцишин // Економіка та суспільство. Електронне наукове фахове видання. Випуск 10. - Мукачево, 2017. - С. 827-831. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/140.pdf.

3. Хаблюк, О. Аудит ефективності використання бюджетних коштів : проблеми та перспективи [Текст] / Оксана Хаблюк, Світлана Яцишин // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в

конкурентному середовищі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 25-26 листоп. 2010 р.] / редкол. : Я. Д. Крупка, М. С. Пушкар, П. Я. Хомин [та ін.] ; відп. за вип. М. С. Пушкар. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – Ч. II. – С. 101-106. Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/12795>.

4. Хаблюк О.А. Суть аудиту ефективності та зарубіжний досвід його становлення / О.А. Хаблюк, Л.А. Будник // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 4(43). – С. 151–158.

5. Яцишин С. Р. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм: форми та методи / О. Хаблюк, С. Яцишин // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2011. – Вип. 9. – Частина 1. – С. 351-353. Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/16919>